

BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİ (1040-1157)

Kurulduğu Yer: Horasan.

Kurucusu: Tuğrul Bey.

* Selçuklular, Oğuzların Üçok kolunun Kınık boyundandır.

* Büyük Selçuklu Devleti'ne, bu boydan olan Selçuk Bey adını verdi.

* Selçuk Bey, Oğuzlar Devleti'nde subaşı iken, Oğuz Devleti'nin hükümdarı ile arasında çıkan anlaşmazlık yüzünden kendisine bağlı ordularla güneye inerek Seyhun ırmağı yakınlarındaki Cent şehrine yerleşti (930-935).

Hükümdarları:

Selçuk Bey

Arslan Yabgu

Tuğrul ve Çağrı Beyler

Alp Arslan

Melikşah

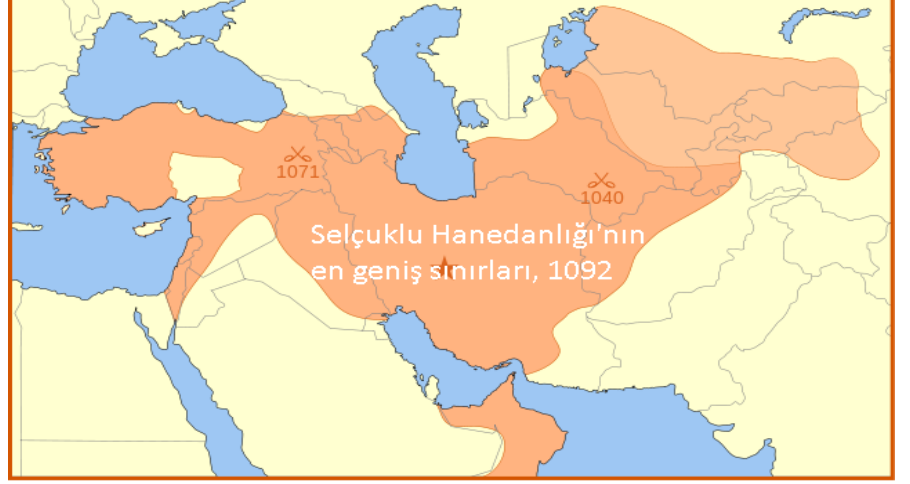
Sultan Sencer

Selçuk Bey:

* Cent şehrinde İslamiyet'i kabul etti.

* Bir çok Türk boyunu yönetimi altına aldı.

* Samanoğulları ile Karahanlılar arasındaki savaşta, daha güçsüz olan Samanoğullarına yardım etti. Karşılığında toprak aldı.

Arslan Yabgu:

* Selçuk Bey'in ölümünden sonra yerine oğlu Arslan Yabgu geçti.

* Selçukluların güçlenmesini istemeyen Gazneli Mahmut, Arslan Yabgu'yu tutuklattı.

Tuğrul ve Çağrı Beyler:

* Tuğrul ve Çağrı beyler, iki kardeş olarak toprakları parçalamadan aralarında iş bölümü yaparak ülkeyi idare ettiler.

* Gaznelilerle başarılı savaşlar yaptılar.

* Horasan'ın önemli şehirlerinden biri olan Nişabur'u aldılar (1037).

Dandanakan Savaşı (1040):

Selçuklular ile Gazneliler arasında yapıldı.

Sebepleri:

* Gazneliler'in Selçukluları Horasan'dan çıkarmak istemeleri.

* Selçukluların kendilerine yurt arayışı içinde olmaları.

Sonuçları:

- Gazneliler yenilgiye uğratıldı ve yıkılma sürecine girdi.
- Selçuklular büyük bir zafer kazandı. Horasan ve İran toprakları Selçukluların eline geçti.
- Büyük Selçuklu Devleti kuruldu (1040).
- Tuğrul Bey sultan ilan edildi. Devleti Çağrı Bey ile birlikte yönetti.
- Rey şehri alınarak başkent yapıldı.
- Selçukluların **İslam** dünyasındaki otoritesi arttı.

* Abbasi halifesinin, Şii Büveyhoğullarının baskılarına karşı Selçuklulardan yardım istemesi üzerine Tuğrul Bey, Bağdat Seferine çıkarak 1055 Abbasileri Şii Büveyhoğullarının baskısından kurtardı. Böylece Türk-**İslam** dünyasının koruyuculuğu Selçukluların eline geçti. Bu olaydan sonra **İslam** Dünyasının dini lideri Abbasiler, siyasi lideri de Selçuklular oldu.

* Bizans üzerine sefere çıkılarak Doğu Anadolu'da başarılı savaşlar yapıldı. Bir çok şehir alındı (Erzurum, Kemah, Malatya, Sivas).

Pasinler Savaşı (1048):

- * Selçuklular ile Bizanslılar arasında yapıldı.
- * Gürcüler Bizanslılara yardım etti.

Sebepleri:

- Dandanakan Savaşı'ndan sonra Selçuklular'ın batı yönünde ilerlemeleri.
- Bizanslıların, Türklerin Anadolu'ya girmelerini engellemek istemeleri.

Not: Pasinler (Hasankale) Savaşı, Selçuklular ile Bizanslılar arasında yapılan ilk savaştır.

Sonuçları:

- Bizanslılar yenildi ve Selçukluları Resmen tanıdı.
- Doğu Anadolu, Selçukluların denetimine girmeye başladı. Van'dan Trabzon'a kadar olan topraklar Selçuklular'ın eline geçti.
- Gürcü Kralı Liparit, Selçuklulara esir düştü.

Alp Arslan (1063-1072):

- * Önce iç işlerini düzeltti. Çıkan ayaklanmaları bastırdı.
- * Bizans İmparatorluğuna savaş açıldı. Gürcistan, Ani Kalesi ve Kars alındı.
- * Alp Arslan, komutanlarını Anadolu'nun fethi ile görevlendirdi. Türk akıncıları Akdeniz kıyılarına kadar ilerlediler.

Malazgirt Savaşı (26 Ağustos 1071):

Selçuklular ile Bizanslılar arasında yapıldı.

Sebebi:

Bizans'ın, Anadolu'ya yapılan Türk akınlarını önlemek, Doğu Anadolu'da gittikçe güçlenen Selçuklu egemenliğine karşı koymak istemesidir.

Gelişmesi:

- Savaş, Malazgirt ile Ahlat arasındaki Malazgirt ovasında başladı.
- Selçuklu kuvvetleri üçe bölündü.
- Alp Arslan sahte geri çekilme planı uygulayarak Bizans ordusunu merkezden ayırdı.
- Bu sırada Bizans ordusunda bulunan Peçenek ve Uzlar, Selçuklu tarafına geçtiler. Pusuya yatan Türk askerlerinin seri hücumu ile Bizans ordusu büyük bir yenilgiye uğradı.
- Ancak savaşın kazanılmasında ordunun manevi gücünün yüksek olması, iyi teşkilatlanması ve Alp Arslan gibi yetenekli, güçlü bir hükümdar tarafından yönetilmesinin de büyük katkısı vardır.

Sonuçlar:

- Türkler büyük bir zafer kazandı.
- Bizans İmparatoru Romen Diyojen esir düştü.
- Yapılan Antlaşma Sonunda;
  - Doğu Anadolu'da ki bazı şehirler Türklere bırakıldı.
  - Bizanslılar her yıl vergi verecekti.
  - Alp Arslan, esir alınan askerleri serbest bıraktı.

Not: Malazgirt zaferi ile Anadolu'nun kapısı Türklere açıldı. Türkler Anadolu'ya yerleşmeye başladı.

- * Alp Arslan, Batı Karahanlılar üzerine çıkacağı bir sefer sırasında öldürüldü.

Melikşah (1072-1092):

- Ege Denizine ve boğazlara kadar bütün Anadolu alındı.
- Suriye, Filistin ve Arabistan alındı.
- Devletin sınırları; doğuda Tanrı dağları ve Seyhun ırmağından batıda Akdeniz kıyılarına, kuzeyde Kafkas dağlarından güneyde Basra körfezine kadar genişletildi.
- Vezir Nizamülmülk'ün koduğu kanun ve metotlarla devlet işleri çok düzenli olarak yürütüldü.
- Güçlü bir ordu ile, çıkan ayaklanmalar hemen bastırıldı.
- Başkent, Rey'den İsfahan'a taşındı.
- Selçukluların en parlak dönemidir.
- Melikşah'ın ölümünden sonra oğulları arasında taht kavgaları başladı ve ülkede ayaklanmalar çıktı.

Sultan Sencer (1118-1157):

- Merv şehri başkent yapıldı.
- Gaznelilerden Gazne şehri, Karahanlılardan Maveraünnehir alındı.
- Karahitaylılarla yapılan Katvan Savaşı'nda Selçuklular yenilgiye uğradı (1141). Maveraünnehir elden çıktı.
- Bundan sonra ayaklanan Oğuzlar üzerine gidildi. Fakat Sultan Sencer esir düştü. Bir süre sonra 1157'de öldü.
- Sultan Sencer'in ölümüyle Büyük Selçuklu Devleti yıkıldı (1157).

Büyük Selçuklu Devleti'nin Yıkılma Sebepleri:

- Ülkenin hanedan üyeleri arasında paylaştırılması ve taht kavgaları,
- Atabeylerin, merkezi otoritenin zayıflamasıyla bağımsızlıklarını ilan etmeleri,
- Haçlı Seferlerinin meydana getirdiği sarsıntılar,
- Türkmenlerin küstürülmesi,
- Abbasilerin, eski güçlerine kovuşmak için Selçuklular aleyhine çalışmalarıdır.
- Katvan Savaşı'nın yıkıcı etkisi,
- Batınilerin çalışmalarıdır.

Büyük Selçuklu Devleti'nin Yıkılmasından Sonra Kurulan Devletler:

1. Suriye Selçukluları
2. Horasan Selçukluları
3. Kirman Selçukluları
4. Irak Selçukluları
5. Anadolu Selçukluları

